

hézagpótló szerepet teljesíthetne sok nagyobb keletázsiai gyűjteményben is. Ez a csoport különös figyelmet érdemel nemcsak ragyogó szépségénél fogva, hanem azért is, mert oly művészeti ágat képvisel, amelyet ezideig megközelítőleg sem kutattak át érdeme szerint. Jadeit- és nefrit-faragványainak válogatott része három szekrényt tölt meg. Ezek közt három-négyszáz évesnek tartják a legrégebb darabok, köztük néhány kompozíció és megmunkálás szempontjából kifogástalan munka. Miután a kínai művészet legősibb anyaga a kő és a jelképes és ékítményes jellegű kínai szobrászat és képírás alapformái kőben, még pedig kemény kőben alakultak ki, ennél fogva a Hopp-gyűjteménynek ez a csoportja igen tanulságosnak mondható. Egyik legfontosabb feladatunk lesz a jövőben ezt a részt megfelelő ókori darabokkal kiegészíteni.

Nagy feladat vár reánk a porcellángyűjtemény kiegészítését illetőleg. A kerámiának ezt az előkelő ágát Hopp Ferenc nem méltatta eléggé — a porcellántárgyak törekvőse miatt. A kínai ízlést legelőnyösebben képviselő kékfehérporellánból azonban mégis sikerült egy értékes kis csoportot gyűjtenie. Ezek XVII. és XVIII. századbeli készítmények; sőt korábbiak is találhatók köztük.

A Hopp által gyűjtött kínai bronztárgyak közül a legrégebbek a Ming-, esetleg a Sung-korszakból (1368—1644, 960—1127) valók. Fontos szerepet játszanak ezek mellett azok az ókori darabok, melyek részint mint *Xantus*-féle szerzemények kerültek át az Iparművészeti Múzeumból és a Magyar Nemzeti Múzeum néprajzi osztályából, részint a *Zichy Jenő* által a székesfővárosnak hagyományozott gyűjteményhez tartoznak s most letétként szerepelnek a Hopp-múzeumban.

Nagyszerű gyarapodást jelent az utóbbiban a *Schwaiger Imre* Delhiben élő hazánkfia által ajándékozott indiai gyűjtemény. Tizenöt kőfaragvány képviseli ebben az úgynevezett Gandhara-szobrászatot, a hellenisztikus művészet által befolyásolt indiai képfaragást. Egy Súrját, a napistent ábrázoló stéla a nyolcadik századba helyezhető. Egy óriási készséggel faragott és meg-

foghatatlanul finom érzést kifejező kőfej, mely a XII. századi bengal művészet emléke, India művészi alkotóerejének egyáltalában a tetőpontját jelzi.

Schwaiger Imre bőkezűségének bizonyítéka még több indiai és nepali ékszer, indiai és tibeti bronzszobrocska és egy sorozat tibeti festmény. India festőművészetét egyelőre még csak néhány XVII. századi miniatűr képviseli. A múzeum legrégebb kínai szoborműve, egy stéla, Maitreya, az eljövendő Buddha ábrázolásával (V—VI. század) *Jánoshalmi Nemes Marcel* ajándéka.

Kínai lakktárgyak, fafaragványok, rekeszszománcsal díszített bronzok és más jellemző művészeti termékek sem hiányoznak a Hopp-múzeumból, úgy, hogy az ennél fogva nagyon jó bevezetésül szolgálhat Keletázsia művészetének tanulmányozásához. Más, szerencsésebb és gazdagabb nemzetek ilyen irányú nagy gyűjteményeivel természetesen nem szabad összehasonlítanunk szépelemkű világutazónk alapítványát. Súlyos hibát követnénk el azonban, ha jelentőségét lekecsinyelnők. Ha egyebeket nem is veszünk figyelembe, csak azt, hogy sok ember érdeklődését kelti fel oly irányban, amelyikben eddig nálunk rendkívül kevesen haladtak, akkor is el kell ismernünk fontosságát. Biztos azonban, hogy a rokonszenves és hangulatos kis múzeum különös vonzóerőt fog gyakorolni nemcsak a tanulni vágyó látogatókra, hanem azokra is, akik, mint Hopp Ferenc, nem akarják mindenáron az „állam“-ra hárítani, hanem a társadalom kötelességének ismerik művelődési intézményeink továbbfejlesztését.

Felvinczi Takács Zoltán.

Erdélyi irodalmi krónika. Örömmel állapíthatjuk meg a kolozsvári Pásztortúznak áprilisi, májusi és júniusi számaiból, hogy a fejlődő erdélyi irodalomnak programja mind öntudatosabbá és mind szélesebbé válik. Öntudatosabbá válik azáltal, hogy az erdélyiségnek és az irodalmi színvonalnak a kérdését maguk az erdélyi írók is fölvetik (Tamási Áron: Az erdélyi magyar irodalom körül; Walter Gyula: Irodalmi dilettantizmus) s olyan elmé-

leti vitát idéznek föl, amely az erdélyi irodalom alapföltételeinek kérdéseit üdvösen tisztázza.

A nagy író élményeit mindig közvetlen környezetéből, a körülötte folyó valóságos életből meríti s ezáltal a nemzeti, vagy nemzetiségivé határolt léleknek kétségtelen kifejezője, viszont a művészi formában korának színvonalán áll vagy azt meghaladja s ezáltal bekapcsolódik az egyetemes emberiségbe. Nagy tehetség azonban nem lehet mindenki. A rendes irodalmi élet inkább a csak tehetségesek műveiből alakul ki. Itt azonban okvetlenül szükség van irányelvekre, szükség van kritikára s főként szükség van határozottan kitűzött célokra, szándékokra. A csak tehetséges íróktól mindenütt, de különösen Erdélyben, ahol az irodalmi színvonal létfontartó érdek, meg kell kívánni, hogy tanuljanak és tudjanak. E tekintetben semmiféle elnézésnek helye nem lehet, mert minden engedmény — akár nemesebb, akár alantasabb érdekből származik — magának az irodalomnak gyökereit támadja meg.

Bizonyára ez a gondolat vezérli a Pásztortűz szerkesztőit, amikor az erdélyi irodalom öntudatossága mellett, annak kiszélesítésére is gondolnak. A magyarországi és külföldi irodalmakkal való kapcsolatra már e folyóirat hasábjain több ízben rámutattunk. Újabbban a Pásztortűz a felső-magyarországi és a szerbektől megszállt vidékek irodalmi viszonyaira is kiterjeszti figyelmét. „Szlovenszko“ költői közül különösen figyelemreméltó Mécs László, nagykaposi plébános, akinek a Pásztortűzben több szép költeményét olvassuk. A fiatal pap-költő, amennyire e néhány költeményből látszik, a nyelvel tud lágy zenei hatásokat elérni s ebből a szempontból nem mulasztotta el megtanulni, ami költőinktől Vörösmartytól kezdve Adyig megtanulható. Verskötetét, amelyen most dolgozik, nagy érdeklődéssel várhatjuk. A délmagyarországi irodalomról Péchy Horváth Rezső ad összefoglaló ismertetést. A megszállt magyar részek között úgy látszik itt indul meg legnehezebben az irodalmi élet. Egy-két jelentéktelenebb csoportosulástól, rövidéletű folyóirattól eltekintve egyelőre semmi

komolyabb biztató jelt nem látunk, amely e szellemi pangásnak megszűnését jelentené.

Az erdélyi irodalmi élet ezzel szemben a folyóiratokon, napilapok irodalmi anyagán túl újabb érvényesülési teret nyer a rendszeres fölolvadásokban s a mind nagyobb méreteket öltő könyvtermelésben. A Pásztortűz nemcsak Kolozsvárott, hanem Erdély más városaiban is, így legutóbb Dicsőszentmártonban, sikeres fölolvadásokat rendez. Példáját követi a kolozsvári református kollégium, amely Akadémiai estélyek címen több magasszínvonalú előadást tartott, melyeken nemcsak Erdély kitűnő teológus írói, mint Tavasz S., Makkay S., Nagy Károly, hanem a világi írók jelesebbjei is szép sikert arattak. Az ilyen előadások nagyon alkalmasak arra, hogy az irodalom iránt a közönség szélesebb rétegeiben is érdeklődés támadjon. Azonkívül személyes kapcsolatot teremtenek író és olvasóközönség között, aminek a könyvtermelő író csak hasznát láthatja.

A könyvkiadás terén több érdekes mozgalomról értesülünk a Pásztortűz legújabb számaiból. Szini Lajos szerkesztésében Erdélyi korszorú címen könyvsorozat indul meg, amely a legkiválóbb erdélyi írók s a székely szépirodalom termékeit kívánja rendszeresen közzétenni. A fiatal írók együttesen egy Erdélyi anthologia kiadását tervezik. Költőik közül Finta Zoltánnak és Maksay Albertnek nem egy érdekes, hangulatos versét olvastuk már. Novellistáik közül különösen Kacsó Sándor és Szentiványi Sándor, az egyik misztikus székely elbeszéléseivel, a másik egy nagyon meleg rajzával az „ezüstös Horváth“-ról, a Pásztortűz utóbbi számaiban méltó föltűnést keltenek. Ezeknél nagyobbarányú működést akar kifejezni a Kolozsvárott most megalakult *Haladás* nevű irodalmi vállalat, amely ezentúl nemcsak a Pásztortűznek és Benedek Elek Vasárnapi Ujságjának megjelenését gondozza, hanem évenként tizenkét mű kiadásával akarja az erdélyi irodalmat gazdagítani. Reméljük, hogy ez a vállalkozás idővel az irodalmi lapok külső megjelenését is igényesebben készítheti elő s talán nagyobb teret tud majd nyújtani a

folyóiratok keretén belül a külföldi és magyarországi irodalmaknak is.

Az ujabban megjelent könyvek közül különösen ki kell emelnünk Kristóf Györgynek, a kolozsvári román egyetem magyar tanárának Petőfi- és Madách-tanulmányok c. művét (Minerva kiadás). Kristóf a szociális, esztétikai és bölcséleti szempontokat tartja lényegeseknek a nagy írók műveinek vizsgálatában. Igen értékes tanulmánya a Petőfi és Madách között vont párhuzam, amelyben a két lángelme „világkép“-ét: a lírai költő álmodozó liberalizmusát s a tragédiaíró gyötrő szkepticizmusát behatóan elemezi. A verseskönyvek között különlegességükkel Antal János és Beski Andor dadaista-árnyalatú elmelművei vonják magukra figyelmünket. Késői visszhangjai ezek egy nyugaton már rég divatját mult irodalmi hóbortnak. Reméljük, hogy e próbálkozások jóhiszemű elkövetői hamarosan be fogják látni, hogy egy jó szonettet megírni mégis csak derekasabb feladat, mint érzések és szavak vegyelemzésével kísérletezni.

A Pásztortűzben megjelent írások között most is, mint ezelőtt, különösen a versek és a tanulmányok tűnnek ki. Reményik Sándor eddigi gondolatától s mély érzésektől súlyosított verseiből kikívánczik az impresszionizmus könnyedebb élményekkel játszó világába (Fecske a víz tükrén; A pacsirta); Walter Gyula is töprengések helyett néha elmerül a tiszta érzelemben (Ha nem lennél); Bakkay Bélának és Olasz Lajosnak finom parnasze-versei mellett szívesen olvassuk Halmágyi Samunak kedvesen régies versét az életeifraságokat megvető boldogságkereséséről. Modern líránkat határozottan gazdagítja Áprily Lajos *Marcius* c. verse, amely a valóságos, hóolvadási erdélyi tavaszt hozza elénk anélkül, hogy szántsándékkal keresné az erdélyiséget:

A nap tüze, látod,
a fűre diákat
a hegyre kicsalta: a csúcsra kiállt.
Csengve, nevetve
kibuggyan a kedve
s egy ős evoét a fénybe kiált.

Régi, kiszáradt
tó vize árad,
néma kutakban a víz kibuzog.
Zeng a picinyke
szénfejű cinke
víg dythrambusa: daktilusok.

Selymit a barka
már kitakarta,
sárga virágját bontja a som.
Fut, fut az áram
a déli sugárban
s hökken a hó a hideg havason.

Barna patakja
napra kacagva
a lomha Marosba csengve siet.
Zeng a csatorna,
zeng a hegy orma
s zeng — úgye zeng, úgye zeng a
[szíved?

Figyelmet érdemel Nagy Emmának *Nap* c. verse is. E szép tehetségű költő nemrégiben hagyta el Erdélyt. Nevével bizonyára találkozni fogunk még az itteni irodalmi életben.

A rendszeresen közölt novellák, rajzok s Gyalui Jenőnek egy érdekes dramolettje mellett különösen gazdagok a Pásztortűz számai tanulmányokban. Esztétikai és erkölcsi kérdésekről értekeznek: Rass Károly, Imre Lajos és Makkai Sándor. Karácsonyi János A hét vár címen egy időszerűvé vált kérdést fejteget Erdély régi történetéből. Benedek Elek pedig egy XVIII-ik század végi, Málnási nevű költőnek rabénekeit ismerteti.

Kuncz Aladár.

Észt rokonaink műveltségi viszonyai. A világháborúnak reánk nézve leverő eredménye mellett némi vigaszt nyujthat számunkra, hogy egy eddig elnyomottan élt rokonunk, a finn fajú észt nép, szabaddá vált. A latin, germán és sláv népek tengerében egy harmadik finnugor nép kezd meg pályafutását!

Az orosz birodalom összeomlásáig még a legvérmesebb erényű észt hazafiak sem mertek arra gondolni, hogy Szent-Pétervártól alig kétszáz kilométernyire, a Peypus-tó, a Keleti-tenger és a Finn-tengerből közt elterülő Estland nevű orosz tartományból, hozzácsatolva Livland északi részét, megszülethetik „Eesti Vabariik“, a szabad Észt-kedvezően alakultak, s a híres orosz